

TOFUD your-space

Frank Havermans (Breda, 1967) woont in Heeswijk. Hij werkt daar in zijn atelier, daarnaast werkt hij ook graag op locatie.

Nu presenteert hij voor het eerst TOFUD - zijn Temporary Office For Urban Development - waarin hij werkt aan een volgende onderzoeksfase in zijn doorlopende studie 'de vierde verkenning'. De modellen presenteert Frank in de your-space expositieruimte in het Van Abbemuseum, tussen het tapijt en het plafonddoek. Wanneer de deuren gesloten zijn, werkt Frank aan zijn modellen. Soms nodigt Frank mensen uit in zijn kantoor. Vaak ook kunt u een blik naar binnen werpen.

De architect trekt zijn modellen, van fundering tot ornament, uit de klei. De hand van de meester laaft zich aan de premissen van de omgeving, de toepassing en het ideaal.

De kunstenaar kent geen model, geen fundering of ornament. De hand van de kunstenaar laaft zich aan de suggesties van de mogelijkheden van de omgeving, de tastbare toepassing en diens ideaal.

Zonder al te veel mogelijkheden op te willen zoeken bewegen beide personages zich tussen het mogelijke en het werkelijke, tussen het onderzoek naar wat kan en het spel rond wat zou kunnen zijn. Beide falen met regelmaat: de architect kan de voorwaarden die de omgeving in zich draagt niet toepassen of niet laten sporen met het ideaal. De kunstenaar poogt de mogelijkheden van de omgeving in suggestie op te voeren, maar krijgt diens tastbare toepassing en diens ideaal niet opgevoerd.

De architect richt zich door de constructie van delen tot een geheel, werkt doelgericht met studie en testsituaties waarin empirisch resultaat wordt gewaardeerd. De kunstenaar richt zich door delen en tot andere delen, werkt fragmentarisch, losvast. Hierin speelt het spel een grotere rol, een zekere mate van waarschijnlijkheid die in ervaring aannemelijk wordt, door een waarschijnlijkheid die waarschijnlijker wordt doordat ze zich als waarschijnlijk opdringt aan ons gemoed, onze zintuigen, onze zingeving.

Frank Havermans maakt 'verkenningen', zoals stedenbouwkundigen schetsontwerpen maken voor te ontwikkelen gebieden/gebouwen. In het doorlopend onderzoek 'De vierde verkenning' richt hij zich telkens tot een bepaalde planologische setting. Hierbij laat hij alle beperkingen los, inclusief de zwaartekracht, zonder zich af te zonderen van de specificiteit van de locatie.

Dit onderzoek zonder empirische toetsing of harde bewijsvoering is volstrekt legitiem. Om te beginnen zijn de ambities van planologen en architecten per definitie al te hoog, dus waarom kun je dan niet net wat hoger inzetten? Vervolgens is het toch altijd zo dat steden zich niet laten ontwikkelen maar zich zelf ontwikkelen. Het is dus zaak ruimte te scheppen, delen te laten samenspelen en geen geheel na te streven.

Frank Havermans is een constructief surrealist: hij bouwt met zelfde middelen maar komt met een andere belofte, een andere suggestie voor een gebied. Hij brengt de verbeelding terug in de stadsplanning en stadsontwikkeling, zowel achter de tekentafel als in op straat.

Concreet herinterpreteert Frank locaties en ruimtes. Dit doet hij door constructies en functionaliteit van bouwwerken te benaderen, door een ander vervolg te geven aan constructiekeuzen uit het verleden, door omkering, door concrete eyecatchers tot inspiratie te nemen, door imaginaire herinterpretatie of door implosie. Dit zijn echter slechts een beperkt aantal van de middelen die hij in zijn verkenningen hanteert. Altijd staat zijn uitdaging tot een bepaalde ruimte centraal: hoe kan die ook zijn!

Zoals de werkwijze en terminologie doordrenkt is van architectonische waarden, zo is de resulterende beeldtaal doordrenkt van de moderniteit. Zijn beeldtaal doet denken aan de futuristen met hun scherpe, door de (technologische) vaart der volkeren gekenmerkte stijl. Ook doet ze denken aan het lijnenspel zoals we dat kennen van de constructivist Lizzitsky. Dit is een taal die ingebed is in de moderniteit: de tijd waarin de menselijke hand de perceptie op de werkelijkheid ging bepalen: groezelige plaggenhutten morfdan in rijtjeshuizen, groezelige vellen perkament veranderden in a4-tjes, karren uit boomstammen veranderden in Citroen-Picasso's. De taal van de moderniteit is een taal van kracht, vooruitgang en snelheid. Het is een kracht van technologisch determinisme, waarin technologie de ontwikkeling van onze omgeving bepaald.

Hoewel deze technologische vaart en constructieve vorm Frank's beeldtaal bepaald, is zijn motivatie wezenlijk verschillend: zijn werk refereert namelijk niet naar beloften voor een maatschappelijke orde zoals de constructivisten of futuristen presenteerden. Dat is iets voor architecten. Frank daarentegen maakt een pleidooi voor de verbeelding, door radicale keus voor integratie van de verbeelding in onze dagelijkse werkelijkheid.

Nu liggen er kansen voor de inrichting van deze ruimte! Nu zijn er ruimtes zoals de spoorzone of Strijp S beschikbaar voor herinrichting en, in Franks geval, herinterpretatie. Nu moeten we de mogelijkheden van de open ruimte benutten door ze anders toe te eigenen en in te richten en dat moeten we stimuleren.

Frank's werk is hiermee erg Nederlands: het speelt met de Nederlandse beheersdrang zoals te herkennen is in welstandscommissies. Hij daagt deze cultuur uit en doet dat met hun eigen wapens: hun werkwijze, beeldtaal en metier.

Freek Lomme, Eindhoven, oktober 2007
www.freelomme.com